

KÜLÖNLENYOMAT

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
III. (MATEMATIKAI ÉS FIZIKAI) OSZTÁLYÁNAK
KÖZLEMÉNYEIBŐL

XV. KÖTET

4. SZÁM

SARLÓSKA ERNŐ

BOLYAI JÁNOS — A KATONA

358-359.

369

379

380

1965

Benkó Samu kutatótársamnak
tiszteletteljes barátsággal

BOLYAI JÁNOS — A KATONA

Sarlóska Ernő

Írta: SARLÓSKA ERNŐ

1966.

„... der Menschheit den möglichst großen Dienst zu leisten ... worein er so sehr sein höchstes Glück setzt, daß er seinen eigenen Wert einzig nach der Fähigkeit bemißt und sich selbst stets nur in dem Maße schätzt, als er zu seiner eigenen Veredelung und somit zur Ausbildung des ganzen Menschengeschlechts beizutragen Kraft in sich fühlt.”
Bolyai János Lembergben János főherceghez.

Emlékezésül Szabó Péterre

Az idegenek érdeklődésére itthon is kíváncsiság ébred, mit is műveltek a Bolyaiak. De a vélemény megnyilatkozása tetteikről sokáig várat magára. Már 1884-et írnak, mikor SZILY KÁLMÁN, a Magyar Tudományos Akadémia későbbi főtitkára egy osztályülésen adatokat terjeszt elő BOLYAI FARKASRÓL¹. BOLYAI JÁNOSRÓL csak mellékesen tesz említést pontatlan forrásból szerzett értesüléseket hitetvén el hallgatóival. „Eszméi a fennálló világrendtől teljesen eltérőkké váltak”, jelenti ki SZILY KÁLMÁN összefoglalva tudakozódásának eredményét. „Valami sajátságos cynismus lepte el az egész embert, s mint elzüllött genie halt meg.”

Később SCHMIDT FERENC nyújt életrajzi vázlatot BOLYAI JÁNOSRÓL, mikor több évtizedes vágyakozása után áldozatkész támogatásával SUTÁK fordításában végre magyarul is megjelenik az *Appendix*. Értesülései számára sem engednek meg más következtetést, mint a sajnálkozó distanciát. „Magával és a világgal meghasonolva” meddő maradt minden elmélkedése, vélekedik SCHMIDT FERENC.²

Száz esztendővel BOLYAI JÁNOS születése után Kolozsvártot ünnepséget rendeznek tiszteletére. Az ünnepi szónok, SCHLESINGER sem tud mást megállapítani, mint amit már előtte is hangoztattak. SCHLESINGER szerint GAUSS magatartása, az elismerés teljes kimaradása ferdíti el BOLYAI JÁNOS kapcsolatait társadalmával. „Az elismerést beteges önmagasztalással akarja pótolni”, fejtegeti nézetét SCHLESINGER, „minek következtében az ő szenvedélyes ugyan, de személyes ismerősei tanúsága szerint rendkívül szeretetreméltó természete ingerlékenyre és bizalmatlankodóra változik; büszkén és elzárkózva kerüli a körét, személyes bátorsága viszálykodó, igazságszeretete sértő ridegséggé fajul.”³

A mindenkinél jobban tájékozott DÁVID LAJOS sem enyhíti végső következtetésében BOLYAI JÁNOS életformájáról elterjedt ítélezést. „Ha nehéz anyai öröksége is ingerlékenyvé tette már gyermekkorától fogva”, írja DÁVID LAJOS, „csak méginkább fokozódhattak e vonások a várva-várt dicsőség elmaradása és elsőbbségének veszélyeztetése miatt. A személyes bátorságot és igazságérzést har-

¹ SZILY KÁLMÁN: Adatok Bolyai Farkas életrajzához. Budapest, 1884. *Értekezések a matematikai tudományok köréből*. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia. XI. köt. IX. sz. 1884.

² J. BOLYAI: *Scientia spatii absolute vera*. Előszóval, magyar fordítással s magyarázatokkal Süták Józseftől. Bolyai J. életrajzával Schmidt F.-től. Budapest, 1897. XXVII. 1.

³ SCHLESINGER LAJOS: Bolyai János. A kolozsvári Ferencz-József m. kir. Tudomány Egyetem Bolyai-ünnepén, 1903. jan. 15. mondott emlékbeszéd. *Mathematikai és Fizikai Lapok*, Budapest, 1903. XII. k. 74. 1.